

Meteorologisk
institutt

METinfo

Nr. 22/2025
ISSN 1894-759X
METEOROLOGI
Bergen, 24.01.2025

Værminner

Hva husker du om været?

Anders Doksæter Sivle, Ingrid Vigna, Jelmer Jeuring, Ina Thorstensen Kindem, Julie Solsvik Vågane

MET sin stand på Fløyen i Bergen. Foto: Jan Erik Heggholmen

Sammendrag

Lørdag 18. januar 2025 deltok Meteorologisk institutt på åpningen av Friluftslivets år. Den dagen var det et sammenslått arrangement, med *Hele Norge bålet*, og *Kom deg ut-dagen*, som Den Norske Turistforening (DNT) bruker å arrangere to ganger i året.

Vi fra Meteorologisk institutt var med på Fløyen i Bergen, der vi hadde en stand. Temaet for standen var værminner, og vi ønsket å lære mer om hvilke knagger folk bruker for å huske været. For eksempel, husker de været fordi været i seg selv er spennende og interessant, eller husker de bestemte hendelser og så kobler de været til disse? I flere sammenhenger refererer Meteorologisk institutt til tidligere vær for å gi folk et sammenligningsgrunnlag, men vi vet ikke nok om referansene som brukes faktisk gir mening for brukere av tjenestene våre.

Måten vi gikk frem på var å dele ut et spørreskjema til de som kom innom standen. Der svarte de på spørsmål om været bestemte dager tilbake i tid. Etterpå gikk vi gjennom svarene sammen med dem, og fikk samtaler som ga oss bedre innsikt i hvorfor de svarte som de gjorde. Denne lille undersøkelsen viser at flere av de som deltok husker været på bestemte dager av personlige årsaker, som fødsler, konfirmasjon, og lignende.

Innhold

Sammendrag	3
Bakgrunn	5
Referanser om vær	5
Kom deg ut-dagen	6
Planlegging	7
Avklaringer med DNT	7
Innhold på standen	7
Gjennomføring	9
Tegneoppgave	10
Spørreskjema	11
Læring og oppsummering	14
Oppsummering av spørreskjemaet	14
Videre arbeid	16
Litteraturliste	17

Bakgrunn

Et ønske om å forstå hvordan folk husker været.

Referanser om vær

Meteorologisk institutt (MET) driver blant annet med værvarsling og klimaforskning. I flere sammenhenger refererer vi til tidligere vær for å gi folk et sammenligningsgrunnlag. For eksempel sammenligner vi av og til med *normaler* (eks: varmere enn normalen for 1991-2020), med *tidligere værhendelser* (eks: ekstremværet Hans i 2023, eller tørkesommeren 2018), eller bruker *returverdier* (eks: en 50-års hendelse).

De to første, normaler og tidligere hendelser, forutsetter at den man snakker til selv har kjennskap til været på et bestemt sted eller område, for å kunne gjøre sammenligningen. Uten det gir referansen trolig mindre verdi. Den siste, returverdiene, gir en referanse som man kan forstå selv om man ikke har kjennskap til været på et gitt sted, for det sier noe om hvor sjelden eller uvanlig hendelsen er. Nytteverdien av returverdiene, og for så vidt normalene, utfordres av at klimaet er i rask endring. I tillegg må vi huske at det å bygge minner om været på et sted er en kontinuerlig prosess, der hver ny opplevelse konfronteres med minnet om tidligere erfaringer - på samme sted eller andre steder - og former forventningene til fremtidige værforhold. Prosessen er også subjektiv i forhold til personlig emosjonell reaksjonsevne, så det folk husker er ikke alltid de faktiske forholdene slik de ble vitenskapelig målt (Adamson & Rapson, 2024).

En undersøkelse om bruk og forståelse av måneds- og sesongvarsler (Sivle & Jeuring, 2022), fant at formidling av sannsynlighet for varmere/våtere enn normalt kan være en utfordring. En sak er å forstå selve sannsynlighetene, men i rapporten nevnes det at det kan også være krevende å vite hva som faktisk er normalen for et sted, og at klimaendringene gjør at en normal for en 30-årsperiode ikke alltid oppleves som relevant nå.

Med denne bakgrunnen ønsket vi nå å gjennomføre en undersøkelse for å begynne å lære mer om hvordan folk husker været, hvilke referansepunkter de selv har og trekker frem. Ny kunnskap på området kan vise seg nyttig i formidling av for eksempel farevarsler, ekstremvær, eller klimaendringer.

Kom deg ut-dagen

Kom deg ut-dagen bruker å bli arrangert to ganger hvert år, første helg i februar og første helg i september. Det er DNT som står bak arrangementet, over hele landet. Målet er å skape gode opplevelser i nærmiljøet for familier og andre som har lyst på en fin utedag (<https://www.dnt.no/aktiviteter/arrangementer/komdegut/>).

I år ble den første Kom deg ut-dagen organisert på samme dag som "Hele Norge bålet," som markerer starten på Friluftslivets år 2025.

Bergen og Hordaland Turlag, som er en del av DNT, inviterte MET med til sitt arrangement på Fløyen i Bergen. Vi tenkte da at kombinasjonen av å være ute, og stå rundt bålet, var godt egnet til å prate med folk om vær og værminner.

Planlegging

Deltakelse på Kom deg ut-dagen i samarbeid med DNT

Avklaringer med DNT

Vi hadde et oppstartsmøte med Bergen og Hordaland Turlag 9. januar, der det ble ytret et ønske om at vi deltok på arrangementet på Fløyen lørdag 18. januar. Selv om tiden var litt knapp, så valgte vi å prioritere å delta med en stand. Rammene rundt standen ble avklart i dagene frem mot arrangementet. For eksempel fikk vi vite at det var bålpanner og ved tilgjengelig, som vi også kunne ha på vår stand.

Innhold på standen

Det vi måtte bestemme oss for, var hvordan vi skulle gå frem for å få i gang en samtale om værminner med de som kom innom oss. Da var det viktig å huske på at de som bruker å delta på denne dagen typisk er familier, med alt fra små barn til foreldre og besteforeldre.

For å kunne aktivere flest mulig la vi opp til en tegneoppgave for de minste barna, der de kunne tegne et værminne eller noe annet værrelatert. I tillegg lagde vi et spørreskjema, der de som deltok ble spurt om de husket været på bestemte dager eller år tilbake i tid. Vi lagde fire versjoner, to som handlet om temperatur og to som handlet om nedbør, og hver av disse var en om januar/vinter og en om juli/sommer. For å sikre oss dersom det ble for vått til å fylle ut på papir, lagde vi også det samme i Google skjema, slik at det var flere valgmuligheter. Skjemaet ble testet av en person i en pilotundersøkelse, uten at det førte til behov for særlige endringer.

Planen var at de som kom innom standen selv kunne velge hva de ville gjøre, og om de ville svare. Hvis de svarte, så hadde vi fasit tilgjengelig, for å kunne gå gjennom med dem. Da hadde vi også en mulighet til en samtale om hvordan de tenkte da de svarte.

Utover de oppgavene vi hadde tenkt å bruke til en datainnsamling, hadde vi også skrevet ut og laminert ulike værvarsler, farevarsler, sesongvarsler, Beaufort vindskala,

skyatlas, fjellvettreglene, og en oppgave der de kunne skrive ned spørsmål om hva de lurte på om været. Vi ønsket også å gjenbruke fire Kahoot vi hadde laget tidligere.

All deltakelse i tegneoppgave, spørreskjema og Kahoot var frivillig, og vi samlet ikke inn navn, kontaktinformasjon eller andre personopplysninger. Alt var anonymt.

Gjennomføring

MET holdt stand på Fløysletten lørdag 18. januar 2025.

Vi rigget opp stand med en roll-up om Meteorologisk institutt, og henge opp oppgaver, værvarsler og annen informasjon mellom trærne ved hjelp av tau og klesklyper. Stedet vi fant ga litt ly for vind og regn, og vi hentet en bålpanne der folk kunne grille eller varme seg.

METs stand på Fløyen. Foto: Ina Thorstensen Kindem

Trolig var det rundt 100 personer innom standen i løpet av dagen, på de tre timene vi var der. Noen bare kikket litt og gikk forbi, andre slo av en prat om været eller ga tilbakemeldinger på varslene våre, og noen gjorde tegneoppgaven eller svarte på spørreskjemaet.

Tegneoppgave

Selv under vanskelige forhold, med vind, yr i luften, og ingen bord eller stoler, var det flere barn som ville tegne. De fleste var unge, trolig fra ca 10 år og nedover. Til sammen fikk vi inn åtte værtegninger. Motivene var mest regn, skyer, og nordlys.

Noen av bidragene til tegneoppgaven. Foto: Anders Doksæter Sivle

Verdt å huske: klesklypene holdt arkene oppe på tauet, selv i 6-7 m/s vind. Men arkene ble våte, krøllet seg, og var ikke så synlige som vi hadde håpet på forhånd.

Tegneoppgave. Foto: Ina Thorstensen Kindem

Spørreskjema

Vi var fire stykker fra MET på stand, og når det passet så spurte vi de som kom innom om de ville fylle ut spørreskjemaet vårt. Vi presenterte vanligvis spørreskjemaet som en quiz for å teste hukommelsen deres, for å motivere dem til å delta. Det var fire forskjellige varianter av samme spørreskjema (regn om sommeren, regn/snø om vinteren, temperatur om sommeren, temperatur om vinteren), og litt tilfeldig hvem som fikk hvilket skjema.

Til sammen samlet vi inn 18 svar på spørreskjemaene, pluss 1 fra pilotundersøkelsen. Av disse var det 10 svar om temperatur (4 vinter, 6 sommer), og 8 svar om nedbør (4 vinter, 5 sommer). De som svarte var stort sett voksne, men gjerne sammen med andre fra familien, også barn og unge. Flere ga uttrykk for at det var kjekt, og de brukte god tid til å tenke og forsøke å svare så godt de kunne. Et par personer sa at de syntes det var for vanskelig å svare, så de ga opp, og er ikke tatt med her.

i VÆRET
med Meteorologisk Institutt

Hva husker du om været?

- Hvor mye regnet/snødde det i Bergen
 - i dag? 0,2 mm
 - i går? 1 cm
 - førrige lørdag? Mye ☺
 - på julaften (2024)? 0,9 mm
- Hvor mye regner/snør det vanligvis i Bergen i januar? 0,8 mm
- Hvilket år var den våteste januar i Bergen siste 10 år? 2024
- Hvilket år var den våteste januar i Bergen siste 30 år? 1997
- Hvor mange år har du bodd i Bergen? 31 år
- Er det en dag i livet du husker været ekstra godt (hvilken, og hvorfor)?
19. februar 2001,
kom hjem fra klinikken i -8°C
Dro inn, da var det var i luften

Utfylt spørreskjema. Foto: Anders Doksæter Sivle

Etter at de hadde fylt ut spørreskjemaene, så gikk vi gjennom fasiten sammen med dem. Det satte alle sammen pris på, og vi benyttet anledningen til en kort samtale for å høre litt om hvorfor de svarte som de gjorde. Det vil si, hvordan de husket været, og hvilke referansepunkter de brukte i minnet.

Tilbake på kontoret gikk vi gjennom og digitaliserte alle svarene, og rettet disse mot fasiten. Svarene ble vurdert som riktig, nesten riktig, eller feil (se bildetekst under). Figuren under viser alle svarene samlet. Fritekstsvarerne om værminne er ikke tatt med, men disse ble også vurdert og nevnt i neste avsnitt med oppsummering.

Informant	Tema	1 a (i dag)	1b (i går)	1c (en uke siden)	1d (Jul / St. Hans)	2 (vanlig/normalt)	3 (siste 10 år)	4 (siste 30 år)	5 (bodd i Bergen)
19 (pilot) *14 jan	Vinter temp	9	omtrent samme	iskaldt, -6	2	2	2011	2010	42
1	Vinter temp	8	8	-8	5	3	2017	1999	27
2	Vinter temp	6	8	-1	4	0	2024	2010	15
3	Vinter temp	7	5	-3	5	9	2024	2014	5
10	Vinter nedbør	5	10	2	3	35	2018	1998	10/54
12	Vinter nedbør	0,01	0,09	0	31	100	2021	2023	52
13	Vinter nedbør	0,2	1 cm	mye	0,9	0,8	2024	1997	31
11	Vinter nedbør	1	0	25	50 cm snø	200	2022	2021	9
4	Sommer temp	6	7	-3	16	16	2018	2018	7-10
6	Sommer temp	8	7	-5	16	19	2018	2014	8-9
7	Sommer temp	8	8	-2	16	18	2015	1982	71
8	Sommer temp	9	8	1	16	13	2018	2014	32
5	Sommer temp	7	8	2	20	21	2023		4
9	Sommer temp	7	8	-2	14	15-20	2022	1996	0
15	Sommer nedbør	0	10	0	0	350	2022	2023	40
18	Sommer nedbør	0,1	0,4	0	11	80	2023	2002	40
16	Sommer nedbør	2	8	0	0	64	2024	2001	22
17	Sommer nedbør	3	12	0	0	50	2017	2001	15
14	Sommer nedbør	0,2	6	0	null peiling	300	2019	2003	1,5

En oppsummering av de 19 svarene vi fikk inn, sortert etter tema (temperatur og nedbør, vinter og sommer). Svarene er "rettet", slik at det som vises med grønn farge er riktig. Det med blå farge er nesten riktig (dvs innenfor 10% feilmargin for målinger, eller at årstallet de svarte var på topp 3 (siste 10 år) eller topp 5 (siste 30 år)). Rød farge viser at svaret ikke vurderes som (nesten) riktig. I tillegg ser vi hvor mange år de har bodd i Bergen.

Læring og oppsummering

Hvordan folk husker været er veldig personlig.

Oppsummering av spørreskjemaet

Vi skal ikke trekke for mye detaljer og konklusjoner ut av et såpass lite datasett, men noe har vi lært og kan ta med oss videre.

Ser vi på oversikten i figuren, så er det flere som husker, eller gjetter, hvordan været var i dag, i går, for en uke tilbake og på merkedagen vi spurte om (henholdsvis julaften og St. Hans). Det er flere som husker temperatur (36 av 40 svar er (nesten) riktig) enn nedbør (16 av 36 svar er (nesten) riktig). Det virker som at temperatur er lettere å huske, eller gjette, enn nedbør. For nedbør er det også mye større variasjon i svarene, og til og med feil enhet (som ml) hos noen.

Utfordringene med å huske nedbør viser samme mønster som i studien til Sivle & Kolstø (2014). De fant at noen av deres informanter hadde utfordringer med å forstå nedbørmengder i millimeter og vindstyrker i m/s, fordi de manglet erfaringer og derfor ikke kunne relatere til disse verdiene. Da blir det til og med vanskelig å gjette, mens dette er lettere for temperatur, der både skalaen er mindre, og mer kjent. Dette til tross for at Bergen er kjent som regnhovedstaden i Europa, der den lokale identiteten er bygget på regnet, og narrativet er typisk at bergensere er ute i all slags vær (Bremer et al., 2020).

Spørsmålene om hva som er normal temperatur og nedbør viste seg å være litt mer utfordrende å svare på. Her var det 4 av 10 som var (nesten) riktig for temperatur, mens ingen hadde (nesten) riktig svar for normal nedbør. Svarene for temperatur var inne på noe (eks: varierte fra 13 til 21 grader for juli, det riktige var 15,6 grader), men for normal nedbør var det svært stor variasjon (eks: varierte fra 0,8 mm til 200 mm for januar, mens det riktige var 256 mm).

Å huske kaldeste/våteste siste 10 og 30 år viste seg også å være relativt vanskelig. 7 av 19 (2 for nedbør, 5 for temperatur) husket (nesten) riktig årstall for de siste 10 år, mens kun 4 av 19 (alle for temperatur) klarte det samme for siste 30 år. To personer fikk det

til fordi det hadde hendt andre ting i livet som de koblet minnet mot (eks: en padletur i fint vær sommeren 2018).

Til slutt ble de bedt om å skrive et værminne. Da trekker de typisk frem fødsler, konfirmasjoner, bursdager, fine sommerminner, og lignende. Altså husker de personlig viktige dager, og kobler været til dem, sjelden omvendt (at de husker et år eller en dag pga været). Også i samtalene når vi gikk gjennom fasiten med det, og hvilke knagger de har for å huske været og skrive svarene, nevnes det bursdager, konfirmasjoner, turer til klinikken når barn blir født, kalde vintre når barna er små, og utarbeid om sommeren. Det er ikke alltid de husker eksakt dato eller årstall, men for eksempel at det var en bursdag da de var 5-6 år gamle, eller at Nyttårsorkanen var tidlig på 1990-tallet.

Været noen dager og uker tilbake går det an å huske for alle som hadde vært i Bergen i det tidsrommet, mens normalen, og de siste 10-30 år, kunne vi tenke at det var en fordel for de som har bodd lenge i Bergen. Men det er ingen slik sammenheng i det lille utvalget som har svart. Det virker ikke å være en klar sammenheng med hvor lenge de har bodd i Bergen, og hvor godt de husker årstallene vi spør etter. Vi snakket også med folk på Fløyen som hadde bodd i Bergen i bare noen få år, og de synes det var umulig å vite været lenger tilbake enn de hadde bodd her. Folk husker hendelser, og hvis disse hendelsene ikke samsvarer med årene vi er ute etter, så klarer de heller ikke å svare riktig. Trolig knyttes mange av disse personlige minnene også til følelser, som forsterker minnet, for eksempel glede i forbindelse med en fødsel, eller redsel for å kjøre hjem fra klinikken på snødekte veier. Det nære forholdet mellom minner om været og følelser var også synlig når minnet var ikke knyttet til en bestemt livshendelse, som med minnene som ble nevnt av to barn som deltok sammen med foreldrene sine: overraskelse og redsel en dag da den kraftige vinden flyttet trampolinen i hagen, og sterk glede over vinterens første snøfall. En slik kobling mellom minner om tidligere hendelser (hus skadet av flom som skyldes mye regn), og bekymring når lignende vær ble varslet, er nevnt også i Sivle (2016).

Dette kan bety at det å oppgi klimanormaler og referanseår i vær- og farevarsler kan hjelpe noen personer som følger svært godt med på været og har mye erfaring, og det er nok fortsatt behov for objektive eller felles referanser. Men for det store flertallet er det trolig vanskelig å kjenne til referansene og få noe ut nytte av det, hvis de ikke har en personlig tilknytning til en gitt referanse.

Videre arbeid

Alt i alt synes vi det var kjekt og lærerikt å delta med stand på *Kom deg ut-dagen*. Vi kom i snakk med mange turgåere om vær, værvarsler og værminner, og lærte også noe nytt om hvordan folk husker været.

En ide eller hypotese å utforske videre er at folk selv kan velge en referanse de husker, f.eks. sommeren 1991 hvis det skjedde noe viktig for dem da som gjør at de husker været. Så kan varselet bli sammenlignet med deres referanse, heller enn bare et ekstremvær, en tørkesommer, eller klimanormal som de ikke kjenner og har erfaring med. Nye teknologiske muligheter, for eksempel innen kunstig intelligens (KI) kan gjøre det enklere å lage en tjeneste som kan koble den dagen de husker, med varselet, og sammenligne på en måte som stimulerer minnet deres. Ekstra aktuelt kan det være med en slik tjeneste dersom de bare husker omtrentlig dato eller årstall, og tjenesten må hjelpe dem med å finne ut akkurat når minnet fant sted, ved å koble mot historiske værddata.

Høsten 2024 gjennomførte Meteorologisk institutt en værkampanje - plaskorama - der målet var å skape økt forståelse av hva de ulike nedbørmengdene betyr for den enkelte, gjennom å utvikle en sølepyttskala (Sivle et al., 2025). Oppsummeringen av spørreskjemaene fra *Kom deg ut-dagen* viser at det å forstå nedbørmengder, som hva 2 millimeter regn betyr de to timene du er ute på tur, er et område som er nyttig å fortsette å arbeide med.

Vi tenker at det er viktig og nyttig å fortsette å arbeide med værminner, og det å forstå styrker og krefter i Været, slik at Meteorologisk institutt kan bruke læringen til å forbedre kommunikasjonen rundt vær og klima i fremtiden.

Litteraturliste

Adamson, G., & Rapson, J. (2024). Weather, heritage, and memory. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 15(6), e913.

Bremer, S., Johnson, E., Fløttum, K., Kverndokk, K., Wardekker, A., & Krauß, W. (2020). Portrait of a climate city: How climate change is emerging as a risk in Bergen, Norway. *Climate Risk Management*, 29, 100236.

Sivle, A, Svegagen, M.L.F., Gislefoss, K. & Vågane, J.S. (2025). Plaskorama. En værkampanje fra Meteorologisk institutt - i Været. *METinfo* 18/2025.

Sivle, A, & Jeuring, J. (2022). Bruk og forståelse av måneds- og sesongvarsel. Oppsummering av kvartalsvise spørreundersøkelser i Climate Futures 2022. *METinfo* 29/2022.

Sivle, A. D. (2016). Oh no, it's raining! A study of how information in online weather reports is interpreted, integrated, and used in everyday decision-making by laypeople.

Sivle, A. D., Kolstø, S. D., Hansen, P. J. K., & Kristiansen, J. (2014). How do laypeople evaluate the degree of certainty in a weather report? A case study of the use of the web service yr. no. *Weather, Climate, and Society*, 6(3), 399-412.